

Chronicon

GENERALIA

Capitulum Generale

Diarium «Osservatore Romano», diei 26 novembris 1976, tradit conspectum status hodierni Ordinis Praemonstratensis. Sub inscriptione: *Dopo il Capitolo Generale. I Premostratensi nel mondo*. Ea quae exponuntur in hoc articulo desumpta sunt ex relatione status generalis Ordinis in Capitulo generali a Reverendissimo Generali, N. Calmels, proposita. «Non siamo, dice il abate generale, al declino perchè il catalogo del 1894 registrava un totale di 1.100 e l'ultimo catalogo ne annovera molto di più». (J.B.V.)

Canonici saeculares

J. BECQUET, moine bénédictin de l'abbaye de Ligugé, a publié jadis dans les *Anal. Praem.*, 1960, XXXVI, pp. 283-324, *Les chanoines réguliers en Limousin aux XIe et XIIe siècles*. Plus tard plusieurs articles furent publiés par lui sur l'existence des chanoines dits séculiers. En particulier vivant dans la région Limousine (France centrale). Le *Bulletin de la Soc. Archéologique et Historique du Limousin*, 1976, CIII, pp. 74-106 publie un article: *Collégiales et sanctuaires de chanoines séculiers en Limousin aux Xe-XIIe siècles*. L'auteur y prouve une fois de plus sa documentation très riche par rapport au sujet traité. (J.B.V.)

Manuscripta

The Monastic Manuscript Microfilm Library (MMML) van de Saint John's University te Collegeville, Minesota 56321, U.S.A. is sinds 1964 begonnen met het verstrekend wetenschappelijk project, om alle middeleeuwse manuscripten (tot 1600) in Europese bibliotheken en collecties te microfilmen voor studiedoeleinden. Aanleiding tot het oprichten van dit instituut, waarvan dr. Julian G. Plante de leiding heeft met medewerking van meerdere benediktijnen en dat ondergebracht is in een hypermodern gebouw, was destijds de oorlogsverwoesting op de Monte Cassino, een rampzalige brand in een van de kloosters van de Berg Athos en de overstroming van Florence.

Men is begonnen met de codices van het Benediktijnerklooster van Kremsmünster in Oostenrijk en in 1972 had men reeds 30.000 mss. op film opgenomen uit 43 Oostenrijkse bibliotheken, waaronder ook de Österreichische Nationalbibliothek in Wenen met ca. 14.000 codices. Daarna richtte men zich ook op collecties in andere landen, met name in Spanje, Malta en Ethiopië. In het 7de verslag over de Oostenrijkse fase, 1964-1973, treffen we in de lijst van 74 bewerkte collecties de

bibliotheken aan van Geras, Schlägl en Wilten, waar resp. 6, 246 en 26 handschriften werden gefotografeerd. In het jaar 1976 heeft het instituut verzoeken gericht tot de Premonstratenser kloosters in de Lage Landen en het is ons bekend, dat reeds meerdere abdijen van de Brabantse Cistercië hun medewerking hebben toegezegd. (H.V.B.)

Roma

Abbas generalis Ord. Praem., N. CALMELS, anno 1976, apud domum editricem, Fayard, Paris, edidit : *Rencontres avec Jean Guitton* (150 pp.). *L'Osservatore Romano*, 6 martii 1977, compendium satis latum de hoc libro praebet. (J.B.V.)

PARTICULARIA

Angelica Porta (= Engelport an der Mosel)

In de Reihē *Rheinische Kunststätten* Heft 181, herausgegeben vom Rheinischen Verein für Denkmalpflege und Landschaftsschutz in Köln-Deutz, ist im Jahre 1975 ein 16-seitiges Einzelheft von Alfons FRIEDERICHs erschienen über «das Kloster Maria-Engelport bei Treis an der Mosel».

In kurzem Überblick beschreibt der Verfasser die Lage der Klosteranlage in einem Seitental der Mosel, die heutige Bestimmung als Ordenshaus der Oblaten (OMI) und als Exerzitienhaus und Tagungsstätte, um dann auf die Geschichte des alten Prämonstratenserinnenklosters einzugehen. Die überlieferte Entstehungsgeschichte wird referiert, auf die Bedeutung als Grablege für die benachbarten Adels Häuser wird hier und am Schluß des Heftes hingewiesen, die wirtschaftliche und spirituelle Entwicklung vom Mittelalter bis zum Eindringen französischer Revolutionstruppen im Jahre 1794 wird kurz gestreift. Danach werden die Klostergebäude und die Kirche mit ihren Kunstwerken vorgestellt und durch elf Abbildungen erläutert. Der Klosterfamilie, ihrer Struktur und ihren Schicksalen, ist ein aufmerksamer Beitrag gewidmet. Ein Literaturverzeichnis bringt gute Hinweise für den, der sich über eine gute Erstinformation hinaus mit Engelport eingehender beschäftigen möchte. (L.H.)

Averbode

Dans le magnifique *Jaarboek 1975. Arca Lovaniensis, artes atque historiae ressecans documenta*, édité par *Vrienden Stedelijk Museum-Leuven*, Pl. LEFÈVRE reprend (pp. 352-360), le thème de deux études rédigées par lui il y a quarante ans : *Relations des peintres Roger vander Weyden* († 1464), et *Francon vander Stoet* († 1491), avec la cathédrale bruxelloise. Les deux peintres ont été inhumés dans l'église mère, la cathédrale Saint-Michel, mais des fouilles, faites avant la première guerre pour retrouver les restes des peintres, n'ont pas abouti. (G.S.)

Onder de titel *De Crommen Herent te Boutersem in Eigen Schoon en de Brabander*, 1976, t. LVIV, blz. 291-312, publiceerde V. VAN GENECHTEN, pastoor te Butsel (Boutersem), intussen overleden, een goed gedocumenteerd artikel over een wijk van zijn parochie, waar weleer een gasthuis en een fort stond. (J.B.V.)

E.K. DUCHATELEZ, *Als ik mijn ogen sluit zie ik Hem*. 1977, 128 blz. Uitg. : Altiora, Averbode. (J.B.V.)

In fine anni academici 1975-1976, J. LENAERS, cononicus Averbodiensis, apud Universitatem Gregorianam, Institutum Spiritualitatis, licentiatum obtinuit. Scripto academico oblato, moderante P. Rambaldi, S.I., cui inscriptio : *L'office divin dans les documents récents de l'Ordre de Prémontré (1962-1967)*. (J.B.V.)

Van de hand van D. DE CLERCK, (Abdij, Averbode), verscheen in 1976, bij Altiora, Averbode, een vlot-geschreven boek over de parochie *Okselaar*, gelegen naast Averbode, in de gemeente Scherpenheuvel-Zichem. Het is een boek (198 bl.), fijn gedrukt en passend geïllustreerd over de geschiedenis van die parochie (ze ontstond in 1896). Ziehier de titels der behandelde hoofdpunten : De plaats Okselaar. De parochie. De scholen. Okselaar in de tijden. Het leven te Okselaar. Maatschappijen en verenigingen (J.B.V.)

Voor de economische geschiedenis van de abdij Averbode in de 17de eeuw zal men voortaan ook de zopas verschenen inventaris dienen te gebruiken van Herman COPPENS, *Inventaris van het archief van de Leenzaal van Kuringen*, Brussel, 1976, in-8°, 339 blz., waarin 8 nummers de goederen en rechten der abdij betreffen te Loon, Wijer, Kortenbos, Bolderberg (Zolder), Rummen en Venne (Maaseik). Het archieffonds wordt bewaard in het Rijksarchief te Hasselt. (W.M.G.)

Beaurepart

Le Bulletin de la Société Royale : Le Vieux Liège, 1976, t. IX, publie, pp. 86-95, un article, signé R. FORGEUR. Voici son titre : *Les armoiries des Abbés de Beaurepart aux temps modernes*. Après avoir signalé l'importance des recherches sur le sujet indiqué : «La datation ou la provenance de certaines œuvres d'art jusqu'alors ignorées peuvent être connues par la seule héraldique. C'est ainsi que la provenance même du jubé de Beaurepart, daté 1554, a été mise en doute par ceux qui l'ont étudié» (p. 86). L'auteur signale les sources de son travail. La source principale en est : Archives de l'État à Liège, Prémontrés, n° 2. Suit la série des abbés de Beaurepart de 1428 à 1796, Les armoiries de ces abbés sont décrites, avec, en général, la devise de ces prélats. Des 21 abbés considérés, on donne aussi les dessins des armoiries de 19 de ces prélats. (J.B.V.)

K. ELM a publié dans la série des travaux édités par la Commission royale d'Histoire (Belgique), un ouvrage : *Quellen zur Geschichte des Ordens vom Hlg. Grab in Nordwesteuropa aus deutschen und niederländischen Archiven (1191-1603)*. (1976, 223 pp.). Parmi les documents publiés dans ce recueil, nous trouvons (pp. 39-42) une lettre du prévôt de l'Ordre du St-Sépulcre de Denkendorf, adressée à l'évêque de Liège. Le prévôt, Hugo Waehli, écrit à cet évêque que huit religieux d'Ordres divers se sont emparés du couvent de l'Ordre du St-Sépulcre en Hainaut. Parmi ces huit religieux est signalé nommément : «Heinricus Petit, monachus monasterii de Beylpar Leodiensis, ordinis Premonstratensis» (l.c., p. 41). Beylpar désigne l'abbaye prémontrée de Beaufort. (J.B.V.)

Bellpuig

J. Caresmar (1717-1791), prémontré de l'abbaye de Bellpuig, fut un auteur fécond de travaux historiques, et collectionneur de plusieurs anciens manuscrits. Les archives de la cathédrale de Barcelone, Fonds Caresmar, cod. 2, contiennent une description, provenant de la main de Caresmar, de 29 ouvrages; ainsi l'annonce l'introduction du manuscrit. De fait, ce codex ne contient que la description de 17 manuscrits. Dans un article : *Un codex retrobat*, paru dans *Analecta Sacra Tarraconensia*, 1974 (paru en 1976), XLVII, pp. 219-228, J. PERARNAU prouve que la seconde partie du codex de Caresmar, conservé à Barcelone, se trouve actuellement à la Bibliothèque Vaticane de Rome : cod. Vaticanus Latinus 10497. (J.B.V.)

Berne-India

In *Osservatore Romano*, 25 februarii 1977, sub rubrica : Proviste di Chiesa, legimus : «Vescovo in Jabalpur il Reverendo Padre Theophane Mathew Thannickunnel, dei Canonici Regolari Premonstratensi, Priore della St. Norbert's Priory a Jamtara e Delegato del l'Abate generale in India». (J.B.V.)

In het najaar van 1976 werd door de Abdij van Berne te Heeswijk-Dinther onder de titel *Stem en Stilte*, een boekwerk van 214 bladzijden uitgegeven, dat volgens zijn verklarende ondertitel «*Teksten voor liturgie en meditatie*» bevat. De teksten voor de liturgie zijn gedeeltelijk reeds vroeger door de «Werkgroep voor Liturgie» vervaardigd, of nu voor deze uitgave samengesteld. Naast de gebeden werden ook beschouwingen, liederen van Clemens van den Berg, alsook tekeningen van Marius de Leeuw opgenomen. Al deze bouwstoffen, bedoeld om bij de viering der liturgie hun dienst te kunnen bewijzen, werden rond 14 onderwerpen of thema's bijeengegroepeerd. Bij ieder onderwerp geeft men eerst een inleidende beschouwing, teksten voor de 3 fasen van de H. Mis, verder ook meditatieve gebeden en voorbeden. (A.v.d.H.)

In het tijdschrift *Ons Geestelijk Leven*, Jaargang 54, 1977, p. 58-75, publiceerde S. VAN DE VEN een bijdrage, getiteld *Naar de levenswijze der apostelen*, waarin hij achtereenvolgens (p. 59-66) de spiritualiteit en (p. 67-73) de pastoraal bij de Norbertijnen behandelt. Voor de spiritualiteit baseerde hij zich op de gegevens van Sint-Augustinus, de Handelingen der Apostelen, het leven van Norbertus, en het jongste aggiornamento der Orde. Voor de pastoraal betrok hij zijn gegevens uit de ervaringsgegevens van een aantal confraters, die in verschillende vormen van zielzorg werkzaam waren. (A.v.d.H.)

In november 1976 verwierf de abdij een paneel (82 × 62 cm) met het gaaf geschilderd portret van de H. Adrianus Janzn van Hilvarenbeek (Becanus), Norbertijn van Middelburg, pastoor van Monster bij Den Haag en een van de 19 Martelaren van Gorcum (1572). De heilige is afgebeeld met de attributen van boek van het rechtzinnig geloof, de palmtak en de strop om de hals als tekenen van zijn martyrium. Het onderschrift luidt : «B. Hadrianus Brilae in Hollandia Martyr Ord. Praem.». Het bovenschrift, een tekst uit psalm 15, die ook op de 17de eeuwse gravuren van hem voorkomt, luidt : «Funes mihi ceciderunt in praeclaris». Het paneel is op zijn schilderstijl te dateren op de 17de eeuw, deze datering valt te rijmen met de vroege verering van de Martelaren van Gorcum in de Lage Landen. In 1615 worden de relikven verheven en naar de Zuidelijke Nederlanden overgebracht en in 1619 wordt het proces voor de zaligverklaring geopend en de plaatselijke verering goedgekeurd. In 1675 volgt dan reeds de zaligverklaring. Over de herkomst van het schilderij is slechts zeker, dat het zeer recent uit Engeland naar het vasteland is gekomen. Maar men mag veronderstellen, dat het paneel uit de katholieke Zuidelijke Nederlanden afkomstig is, waar ook in de Norbertijnerabdijen de portretten van Adrianus en Jacobus, zijn confrater en lotgenoot, voorhanden waren : zie voor Floreffe en Ninove E.H.J. Reusens, *Iconographie des bien-heureux Martyrs de Gorcum*, Louvain 1867, p. 31-32. En het is bekend, dat de 19 afbeeldingen van de martelaren, geschilderd door David Teniers in 1676, de zaligverklaringfeesten te Mechelen opluisterden. (H.V.B.)

Naar aanleiding van de omvangrijke herstelwerkzaamheden aan de grachten rond de gebouwen en tuinen van de Abdij van Berne publiceerde H. van Bavel, archivaris van deze abdij, in het tijdschrift «Berne» jrg. 29 (1976) blz. 131-136 een artikel «De grachten van Berne». Hij bespreekt de geschiedenis van de grachtenstelsels, die steunend op iconografische, archivalische en kadastrale gegevens teruggaat tot de 16de eeuw. Het blijkt, dat er behalve de binnengracht direct rond het zogenaamde Slotje, gebouwd door abt Coenraad van Malsen in 1546, steeds een ringgracht was, die het Slotje en de bijbehorende boerderij en hof met een oppervlakte van ongeveer 1½

hectare heeft omsloten. Deze situatie bleef aldus tot 1857, toen het convent van Berne zich weer in Heeswijk vestigde en voor en na nieuwe gebouwen en bijgebouwen werden opgetrokken en ruimere groentetuinen en wandelparken werden aangelegd, ten koste van deze nog middeleeuwse binnen- en buitengracht, die bij delen bijna geheel werd gedempt. In 1877 werd een nieuwe ringgracht gegraven, die in 1899 nog werd uitgelegd tot het huidige verloop van de grachtarmen, nu een areaal van 6 hectare omsluitend. Met 4 foto's en 3 schetsen wordt deze kleine waterhuishoudkundige studie verlucht en verduidelijkt. (A.v.d.H.)

Bonne-Espérance

In de zopas verschenen inventaris van het Rijksarchief Bergen door G. WYMANS, R. WELLENS en C. DUMONT, *Archives de cures*, dl. I, Brussel, 1976, wordt een korte beschrijving gegeven van het kerkarchief van Anderlues (blz. 7-8), waar de abt van Bonne-Espérance de tiende en het patronaatsrecht bezat. Behalve de doopregisters bleef slechts een goederenbeschrijving van 1786 bewaard. (W.M.G.)

Brabant

In de grondige demografische studie van Dr. C. BRUNEEL, *La population du duché du Brabant en 1755*, verschenen in *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 1975, LVIII, blz. 220-283, bestudeert de auteur o.m. het percentage geestelijken in verhouding tot de volwassen bevolking (blz. 254-258). Voor de abdijen Dielegem en Sint-Michiels vindt men de verhouding tussen het aantal overlijdens en professies gedurende de hele 18de eeuw op blz. 257. (W.M.G.)

Crécy

Crécy fut jadis un couvent de moniales prémontrées en France (dép.: Ardennes; diocèse de Reims). P. SALMON, O.S.B., publie dans *Revue Bénédictine*, 1976, t. LXXXVI, pp. 218-234, un article: *Livrets de prières de l'époque Carolingienne*. On y trouve (pp. 224-234) un répertoire sommaire des Manuscrits envisagés. Parmi ceux-ci (p. 225), l'auteur signale un Psautier-Hymnaire provenant de Crécy, datant du douzième siècle (conservé actuellement à Charleville, ms. 33). Il s'agit d'un Psautier-Hymnaire du XII s., provenant des Prémontrés de Crécy. Contenant ff. 7v et 151 deux prières carolingiennes. (J.B.V.)

De Pere

Rob. BROOKS, magister novitiorum in De Pere conscripsit: *Interpersonal Relationships in Religious Life in Review for Religious*, 1976, t. XXXV, pp. 904-914. (J.B.V.)

Dielegem

In het tijdschrift *Graafschap Jette, Jaarboek 1975-1976*, XII, verschenen enkele artikels die gedeeltelijk of uitsluitend over de abdij Dielegem handelen, nl. R. VAN DEN HAUTE, *Les églises Saint-Pierre de Jette*, blz. 3-41; G. GUYOT, *L'abbaye de Diligem (1720-1749)*, blz. 43-78. Zuster G. Guyot gebruikte voor deze uiteenzetting voornamelijk de abdijarchieven van Grimbergen en Tongerlo en brengt heel wat details over het dagelijks leven van de abdij in de 18de eeuw. Ten slotte publiceerde W. VANDERPIJPEN, *De munten en de penningen opgegraven in de gewezen abdij van Dieleghem*, blz. 79-82, met een beschrijving en afbeelding van de elf muntstukken die in 1964-1965 bij opgravingen werden gevonden. (W.M.G.)

Drongen

In het kerkarchief van Sint-Maartens-Akkerghem te Gent, neergelegd in het Rijksarchief Gent, bevindt zich een procesbundel waarin de abt van Drongen, aangewezen door de H. Stoel, een onenigheid beslecht tussen de broederschap van het H. Sacrament en pastoor D.L. Thysebaert, 1702-05 (met retroakten). Aldus de zopas verschenen inventaris: *Archieven van Oostvlaamse kerkfabrieken*, dl. III, Brussel, 1976, blz. 61, nr. 232. (W.M.G.)

Étival

Ep. Louys (1614-1682), prélat d'Étival, fut un écrivain spirituel fécond. En dehors de ses occupations dans le gouvernement de la Communauté de l'ordre de Prémontré, et dans diverses abbayes, il fut le directeur spirituel de Mère Mechtilde du Saint-Sacrement, des Bénédictines du Saint-Sacrement.

C'est pratiquement pour ces Bénédictines qu'il composa des ouvrages spirituels. Il fut soupçonné d'être favorable au mouvement des quétistes. C'est à cet auteur prémontré du dix-septième siècle que notre confrère, M. VAILLANT (de l'abbaye de Frigolet), consacre une notice dans de *Dictionnaire de Spiritualité*, t. 9, fasc. LXII-LXIII, col. 1088-1090, paru en 1976. En voici la conclusion: «L'austerité de la vie personnelle de Louys et ses exigences ascétiques avant de s'adonner à la contemplation le lavent de l'accusation de quiétisme, même si on peut lui reprocher quelques imprécisions de langage». (J.B.V.)

Les Bénédictines du Saint-Sacrement, Rouen, viennent de publier les *Lettres inédites* de leur fondatrice Cathérine de Bar = Mère Mechtilde du Saint Sacrement (1975-1976). Les tables ou l'index des noms de personnes et de lieux, cités dans ces Lettres, montrent que le prélat d'Étival, Ep. Louys, intervint plusieurs fois dans les fondations et la vie des monastères de la Congrégation. Nous lisons (t. II, p. 409): Louys accompagne Mechtilde à Nancy, assiste à la prise de possession du

monastère de Rambervillers par la Congrégation; prend possession de la maison de Toul vendue à comtesse de Châteauvieux pour la Congrégation, en y installant une image de la Vierge de Benoîte-Vaux, assiste à la profession de religieuses, etc. (J.B.V.)

Floreffe

Van de parochie Solre-Saint-Géry, waar de abt van Floreffe het patronaatsrecht bezat, bleef blijkbaar bijna geen archief bewaard. De zopas verschenen inventaris van het Rijksarchief Bergen door G. WYMANS, R. WELLENS en C. DUMONT, *Archives de cures*, dl. I, Brussel, 1976, blz. 197-198, vermeldt slechts twee registers, nl. een van inkomsten (1760-1815) en een obituarium uit de 19de eeuw. Rijker is het archief van Viesville, *Ibidem*, blz. 215-218, waar de abt van Floreffe eveneens de pastoor benoemde. (W.M.G.)

De inventaris van H. COPPENS, *Inventaris van het archief van de Leenzaal te Kuringen*, Brussel, 1976, vermeldt onder de nrs. 1191 en 1585 twee processen over de tienden van Floreffe te Houthalen (1638-39) en over een pacht te Overpelt (1767-68). (W.M.G.)

Fontcaude

Y. CONGAR publie dans la *Revue des Sciences philosophiques et théologiques*, 1976, LX, pp. 85-98 un article : *Pour une histoire sémantique du terme : Magisterium*. Nous y lisons, p. 91 : «Le texte du moyen âge où le mot magisterium approche le plus de son sens actuel est sans doute celui de Bernard de Fontcaude critiquant peu après 1185 la position des disciples de Valdo, qui lisaient l'Écriture et prêchaient en dehors de la soumission aux autorités de l'Église». (J.B.V.)

Frigolet

In ordine ad obtinendum gradum Licentiat in s. Theologia, apud Universitatem Gregorianam, Romae, Bern. ADURA, canonicus Ferigoletensis, dissertationem paravit, moderante P.K. Becker, S.I., hoc modo inscriptam : *Cooperateur exempt. Une contradiction?* Seu fusius : La participation du Presbyterium Canonial au Presbyterium Diocésain à la lumière de la doctrine du Sacerdoce, exposée dans le paragraphe n° 28 de la Constitution dogmatique sur l'Eglise : *Lumen Gentium*. (Concile du Vatican II). (J.B.V.)

Gödöllő

Notre confrère le professeur A.L. GABRIEL, correspondant de l'Institut de France, avait jadis pris comme sujet d'articles Blaise de Varda, humaniste hongrois. Voir : *Blaise de Varda, humaniste hongrois à Paris. Études sur l'Europe Centre-Orientale*. Osteuropäische Bibliothek, n° 35, Budapest, 1941; et en hongrois avec un résumé en français : *Vardai*

Balazs a humanista Parizsban: Archivum Philologicum (Egyetemes Philological Kozlony, 1942, XLII, pp. 26-48. Ayant pris connaissance de près d'anciens documents se rapportant à l'histoire de la Sorbonne (Paris), l'auteur consacre au même Blaise de Varda dans *Manuscripta*, 1976, XX, pp. 218-243, un article intitulé: *The Academic Career of Blasius de Varda, Hungarian Humanist at the University of Paris*. (J.B.V.)

A.L. GABRIEL, *The House of Poor German Students at the Mediaeval University of Paris in Geschichte in der Gesellschaft. Festschrift für Karl Bosl, zum 65. Geburtstag*. Stuttgart, 1974, pp. 50-78. (J.B.V.)

Grimbergen

D. Bellemans (1642-1674), van de abdij van Grimbergen, was een rijkgeïnspireerd dichter. Over een zijner werken werd (in 1973-1974) door M. KENIS een licentiaatsthesis verdedigd, met als titel: *Daniel Bellemans. Den Lieffelycken Paradysvoghel*. Teksteditie met biografie, inleiding, aantekeningen en glossarium. (J.B.V.)

Dans *Aureavallis*, Liège, 1975, pp. 197-207, Mr. TAVENEAU (prof. univ. Nancy) donne un aperçu de *La querelle de l'Unigenitus à Orval*. A la page 202, l'auteur parle du prélat de Grimbergen, Van Eeckhout. Nous y lisons: «L'internonce aux Pays-Bas, J. Spinelli, fut finalement désigné par le pape comme légat spécial, disposant de pouvoirs illimités sur les personnes, pour la visite canonique de l'abbaye. Il délégua en fait dans ces fonctions A. Van Eeckhout ...; celui-ci devait demeurer deux semaines à Orval, du 14 au 28 septembre 1725 ... Il convient d'accorder une place particulière à l'interrogatoire auquel Van Eeckhout soumit les religieux. Tous furent interrogés; beaucoup se soumirent aux injonctions du visiteur; l'abbé lui-même. Et. Henrion, donna l'exemple de l'obéissance. Vingt-cinq cependant persistèrent dans leur refus de signer le formulaire. Quinze d'entre eux devaient, quelques jours plus tard, quitter Orval pour Utrecht». Les questions soumises aux religieux d'Orval par Van Eeckhout sont publiées par mr. Taveneaux, l.c., p. 262 s. (J.B.V.)

Havelberg

In het jaarverslag van de *Monumenta Germaniae Historica* voor het jaar 1975/76, opgesteld door Horst Fuhrmann en verschenen in *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, 1976, XXXII, Heft 1, blz. VIII, lezen we onder de hoofding: *Quellen zur Geistesgeschichte des Mittelalters*: Dr. J.W. Braun (Karlsruhe) hat seine Arbeit am Text des Anticimenon Anselms von Havelberg intensivieren können. (W.M.G.)

Hohenburg-Mont Sainte-Odile

Sous le titre *Le Mont Sainte-Odile, une énigme*, J. LEGROS présente une synthèse de ses recherches et théories concernant le site et le pèlerinage connu sous ce nom, et ses occupations successives. À cet endroit, sis au diocèse de Strasbourg, exista jadis (l'histoire en semble assez mouvementée) une abbaye féminine (jusqu'en 1546). Ensuite y vécut un couvent prémontré, dit de Hohenburg (l'appellation de Mont Sainte-Odile n'apparaît pas, selon l'auteur, avant 1648). L'ouvrage a paru dans la collection : Hauts lieux de spiritualité, et fut édité à Paris, Éd. : S.O.S., en 1974. (302 pp.). (J.B.V.)

Maagdenburg

In de Oostduitse krant *Neues Deutschland*, verscheen op 26 november 1976 een gesprek met Kurt Pudlowski, directeur van de Maagdenburgse musea, waarin deze o.m. het volgende verklaarde : « Das in der ersten Hälfte des 12. Jahrhunderts entstandene romänische Bauwerk, in der Feudalepoche Hochburg des Prämonstratenser Mönchsordens — im zweiten Weltkrieg stark zerstört —, wurde bis zum 25. Jahrestag unserer Republik in seinem mittelalterlichen Zustand zum grössten Teil wieder hergestellt. Seit dieser Zeit ist der einzigartige Bau zu einer Stätte der Begegnung der Werktätigen mit der Kunst geworden. Zehntausende besuchten die in den drei Tonnengewölben des Klosters veranstalteten Ausstellungen mit Plastiken der Feudalepoche, des Kunsthandwerkes vom 16. bis 18. Jahrhundert, des zeitgenössischen Schaffens der Malerei, nahmen an Kunstgesprächen und Konzerten im Klosterhof teil ». (W.M.G.)

Le roi de France publia, en 1768, un édit concernant les couvents religieux. Cet édit provoqua, aussi chez les Prémontrés, une vive émotion. Sous le titre : *L'édit des réguliers (mars 1768), et les abbayes prémontrées de Normandie dans Droit privé et institutions régionales. Études historiques offertes à Jean Yver* (Rouen, 1976), pp. 255-266, Mr. le docteur FOURNÉE y rassemble des données intéressantes à propos de ce que les abbayes prémontrées ont fait pour survivre à cette époque. Ils se réunirent même en chapitre général (non de l'Ordre entier, mais des monastères français) pour prendre ensemble les décisions et mesures les plus opportunes et efficaces. (J.B.V.)

Park

C. SOCQUET, *La paroisse d'Archennes et les Prémontrés*, in *Wavriensia*, 1974, XXIII, blz. 75-81, biedt o.m. een uitgave van de oorkonde van 1257, waarin de bisschop van Luik de overdracht van het patronaatsrecht aan de abdij van Park goedkeurt (AA.Park, VII, 24, *Liber ruber*, Cartularium 13de eeuw) en een lijst van pastoors afkomstig uit Park van 1268 tot 1833. (W.M.G.)

Sedert de 12de eeuw had de abt van Park het patronaatsrecht te Pont-à-Celles, waarvan het kerkarchief wordt beschreven in de inventaris van het Rijksarchief Bergen door G. WYMANS, R. WELLENS en C. DUMONT, *Archives de cures*, dl. I, Brussel, 1976, blz. 165-167. Het nr. 28 vermeldt een afschrift van een document uit 1512 waarin de redenen worden aangeduid waarom de premonstratenzers rekenschap moeten geven van hun goederen aan hun abt en niet aan de bisschop. (W.M.G.)

Pont-à-Mousson

L'ancienne abbaye de Sainte Marie Majeure de Pont-à-Mousson, est actuellement un centre culturel. Les anciens bâtiments, qui, par suite de la guerre, étaient dans un état lamentable, ont été splendidement restaurés. L'achèvement de cette restauration fut célébré le samedi 2 octobre et le dimanche, 3 octobre, par une session académique, un concert musical, une messe solennelle célébrée par le Révérendissime Père Général de l'Ordre, N. Calmels, assisté et entouré de Prémontrés, provenant de plusieurs abbayes belges et françaises-Le vendredi, 1 octobre, un Colloque fut organisé, sous la présidence du professeur Taveneaux, de l'université de Nancy. Voici les titres des communications faites à l'occasion de ce Colloque : 1. R. Taveneaux, Les Prémontrés, leur rôle dans l'Église et leur implantation en Lorraine. 2. M. Plouvier, L'abbaye prémontrée de Cuissy. 3. M. Pontroué, L'abbaye de St. Josse-au-Bois (Dommartin), de la circarie de Ponthieu, à la lumière des recherches archéologiques. — Les abbayes normandes de l'Ordre de Prémontré (Ardenne-La Lucerne-Mondaye-Belle-Étoile). — La vie de St. Norbert à travers des tableaux conservés au Musée de Picardie. 4. Mme Michel, L'abbaye de Mureau. 5. M. Gérard, Les sources d'histoire des Prémontrés de Pont-à-Mousson. 6. M. Taillard, Le P. Charles Louis Hugo, abbé d'Etival, un prémontré dans l'histoire de Lorraine. 7. X. Lavagne d'Ortigue, Les derniers abbés de Ste Marie Majeure. 8. M. Noël, Le frère Nicolas Pierson, bâtisseur des Prémontrés. 9. P. Lallemand, L'ancienne abbaye de Ste Marie Majeure. 10. Fr. Petit, L'intuition de St. Norbert dans la fondation de Prémontré. 11. M. Parisse, A propos des problèmes d'histoire prémontrée du Moyen Age en Lorraine. A cette occasion, Mr. Parisse a annoncé qu'une de ses étudiantes prépare un travail sur les papiers HUGO de la bibliothèque municipale de Nancy : inventaire de ces papiers, recherche de qu'ils contiennent d'inédit : bulles pontificales, chartes d'empereurs et de rois, etc. (J.B.V.)

Postel

Van de hand van P.M. BROECKX, proost te Oosterhout, verscheen, in 1976, bij de uitgeverij Patmos, Antwerpen, Amsterdam : *Luister naar je hart*. Opstellen over het gebed. 88 bl. (J.B.V.)

Bij het Algemeen Rijksarchief, Brussel, verscheen, in 1976, *Inventaris van het Kerkarchief van de Sint-Ambrosiusparochie te Dilbeek*. Het verschijnt als nrs. 33.424-33.890 van de serie: Kerkelijk Archief van Brabant. Supplement. 69 blz. — W.M. GRAUWEN is er de bewerker van. (J.B.V.)

W. GRAUWEN publiceerde verder: *De parochieregister van Wemmel en Relegem in Wamblinis*, 1976, IV, nr. 1, blz. 3-7; nr. 2, blz. 17-22. *Het grondbezit van de abdij Diligem te Wemmel in Wamblinis*, 1976, IV, nr. 3, blz. 33-34. (J.B.V.)

In het archief van de Leenzaal te Kuringen, bewaard in het Rijksarchief te Hasselt, bevindt zich een proces van Jan Rombouts en de gemeente Luijkgestel tegen de abdij van Postel over de afleiding van een waterloop vanuit een gemeentelijk ven naar de vijvers van de abdij (1744-52), één pak, aldus H. COPPENS, *Inventaris van het archief van de Leenzaal van Kuringen*, Brussel, 1976, blz. 179 nr. 1537. (W.M.G.)

Rot a.d. Rot

Bij gelegenheid van het 850-jarig stichtingsjubileum van het in 1803 opgeheven klooster Rot an der Rot (circaria Sueviae), dat in de zomermaanden van 1976 met verscheidene festiviteiten werd gevierd, is in de laatste week van augustus en de eerste week van september van dat jaar een belangrijke tentoonstelling gehouden van kunstvoorwerpen en andere realia met betrekking tot het oude klooster. Deze historische expositie van oorkonden, boeken, votieftafels, heiligenbeelden, liturgische gewaden en vaten etc. was opgezet en verzorgd door de Kreisarchivar dr. K. Diemar uit Biberach en de kunsthistoricus dr. A. Schahl uit Stuttgart. De voorwerpen waren afkomstig uit Rot zelf (klooster, kerk en pastorie), uit de vroegere premonstratenserparochies van de streek, voor een niet gering deel uit het grafelijk bezit van S.E. Franz Graf zu Erbach-Erbach und Wartenberg-Rot op Schloss Erbach in het Odenwald (D.) en uit ander privé- en openbaar kunstbezit. In 5 grote groepen was deze zeldzame, niet eerder vertoonde collectie Rothensia van 135 nummers ondergebracht in de kamers, zalen en gangen van het voormalige klooster, dat thans onder de naam Haus St.-Norbert ingericht is als Jugendbildungsheim van het diocees Rottenburg.

Helaas moesten de bezoekers zich tevreden stellen met korte bij-schriften; een kataloog of zelfs maar aan een eenvoudige gestencilde lijst ontbrak: een gemiste kans. Om deze reden citeren we graag uit een artikel van Gisela Linder in de Deutsche Tagespost van 21 augustus 1976, getiteld: Ein religiöses Erbe wird Gegenwart, de volgende zinnen: «Als ältestes Zeugnis für das 1126 zunächst als Prämonstratenserstift gegründete Kloster ist in der jetzigen Ausstellung eine Papsturkunde von 1152 zu sehen, ausserdem in Vitrinen bibliophile Restbestände

aus der einstigen Klosterbibliothek. Unter den Heiligenfiguren, die aus früher zum Kloster gehörende Pfarreien zusammengetragen wurden, fallen dem Kunsthistoriker vor allem eine Anna-selbdrift von 1520 auf, sowie eine barocke Kleinfigur Immaculata von 1750. Die Plastiken kommen aus Nachbarorten (Illershausen und Haisterkirch), die Klosterpfarreien der ehemals Mönchsroth genannten Reichsabtei gewesen sind». Vanwege het ontbreken van een kataloog of overzichtslijst van deze unieke expositie is het wellicht nuttig te vermelden, dat dank zij de ijverige zorg van cfr. A. Bruyninckx, Bernensis, de 135 bijschriften op een lijst zijn bijeengebracht, die in duplo voorhanden is, namelijk in Rot en in Heeswijk. (H.V.B.)

Saint-Constant

Eric VOLANT, ancien-prieur du prieuré de St.-Constant (Canada), chargé de cours à la faculté de Théologie de l'université de Montréal, publie (éditeur: Fides, 235 est, boulevard Darchester, Montréal, Canada) un ouvrage (347 pp.) intitulé: *Le Jeu des Affranchis. Confrontation Marcuse-Moltmann*. En voici le thème: Est-il sensé de penser que le travail et l'ensemble de l'existence humaine puissent devenir un jeu, c'est-à-dire le libre déploiement des facultés humaines, et même une participation à l'agir créateur de Dieu, une anticipation du Royaume de la liberté? Telle est la question qui court à travers cet ouvrage et qui lui donne sa cohérence. Sans cesse reprise et affinée, au gré des méandres des travaux de Marcuse et de Moltmann, cette question finit par être une interrogation sur la nature et le sens mêmes: qu'est-ce qu'être homme? — L'ouvrage fut publié dans la collection de Théologie: Héritage et Projet. Il en constitue le num. 18. (J.B.V.)

Saint-Feuillien du Rœulx

De abt van Saint-Feuillien du Roeulx bezat het patronaatsrecht te Arquennes en de tiende en het patronaatsrecht te Le Roeulx. Van deze beide parochies wordt het kerkarchief in het kort beschreven in de zopas verschenen inventaris van het Rijksarchief Bergen door G. WYMANS, R. WELLENS en C. DUMONT, *Archives de cures*, dl. I, Brussel, 1976, blz. 9-10 en 175-177. (W.M.G.)

S. Michael Antverpiensis

J. Hof, *De abdij van Egmond van de aanvang tot 1573* (Hollandse Studiën, nr. 5), 's Gravenhage, 1973, bl. 345, zegt ons dat, bij een kerkelijk proces in verband met een wandaad van een monnik van Egmond beroep werd gedaan op de H. Stoel. De H. Stoel benoemde daarop een geestelijk rechter die de zaak zou onderzoeken en beslechten. Daartoe werd op 4 januari 1415 aangesteld de abt van St. Michiels te Antwerpen. O. Terlinck was er te dien tijde abt. (J.B.V.)

Sayn

In het nog weinig bestudeerde archief van de Duitse Orde te Wenen (DOZA = *Deutsches Ordens Zentral Archiv*) *Urkunden sub dato*, bevindt zich o.m. een originele oorkonde van abt Johannes van Sayn (aartsbisdom Trier) van 23 augustus 1267, waarin deze afstand doet van een stukje wijngaard te Metterich op de Moezel, waarop de abdij van Sayn tienden bezat vanwege ridder Gillo van Misenheim. Ten behoeve van de Duitse Orde te Koblenz wordt de wijngaard te Metterich geruild tegen een ander stukje wijngaard. (W.M.G.)

Steinfeld

I. JOESTER (Düsseldorf) begon met de studie van de abdij Steinfeld voor de reeks *Germania Sacra, Kirchenprovinz Köln, Erzbistum Köln*. Aldus het *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, 1976, XXXII, Heft 1, blz. 332. (W.M.G.)

Tongerlo

G. VAN DEN BROECK, *Le pouvoir du Vicaire des Supérieurs dans les Instituts religieux: Apollinaris*, 1975, t. XLVIII, pp. 172-200. (J.B.V.)

Wenau

H. CANDELS, *Das Prämonstratenserstift Wenau* (siehe *Anal. Praem.*, 1975, t. LI, pp. 194-198), mit ausführlicher Besprechung). Das Buch war alsbald vergriffen; nun, 1975, in zweiter Auflage, in dem mehrere von der genannten Besprechung erwähnten Fehler korrigiert sind. Preis und Ausstattung sind gleich geblieben. (N.B.)

Zoetendaal

Er bestond eenmaal te Zoetendaal (Nederland), in de omgeving van Middelburg), een proostdij van Zusters onzer Orde. (Cfr. N. BACKMUND, *Monasticon Praemonstratense*, t. II, Straubing, 1952, bl. 340 v. Bij J. HOF, *De abdij van Egmond van de aanvang tot 1573*. (Hollandse Studiën, nr. 5), 's Gravenhage, 1973, bl. 100, lezen we (bl. 100), dat, ten gevolge van klachten te Rome in verband met toestanden in de abdij van Egmond, in 1421 een commissie werd benoemd, die de gezegde abdij zou visiteren. Deze commissie bestond uit de abt van de S. Jacobsabdij te Luik, en de proost van Zoetendaal. Te dien tijde, was, volgens BACKMUND, bl. 341, Nicolaus Klaassen proost aldaar. (J.B.V.)

Huic Chronico conficiendo collaborationem suam praestiterunt: N. Backmund (Windberg); W.M. Grauven (Meise); L. Horstkötter (Hamborn); G. Slechten (Averbode); J.B. Valvekens (Averbode); H. van Bavel (Heeswijk); A. van den Hurk (Heeswijk).